

Українська академія
банківської справи
Національного банку України

Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”

Препринт серії № UABS CP/2014/013

Кулинич В.В.
студент групи МП-21 V курсу юридичного факультету

**ПРАВОВІ ОСНОВИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШКОДУ,
ЗАВДАНУ ДЖЕРЕЛОМ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ**

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи Національного банку України»
Юридичний факультет
Кафедра цивільно-правових дисциплін та банківського права

Пояснювальна записка
до дипломної роботи
освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»
на тему: **«ПРАВОВІ ОСНОВИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА**
ШКОДУ, ЗАВДАНУ ДЖЕРЕЛОМ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ»

Виконала: студентка 6 курсу, групи МП-21

Спеціальність 8.03040101 «Правознавство»

Кулинич В.В.

Керівник: к.ю.н., доцент Мирославський С.В.

Рецензент: к.ю.н., доцент Афанасієв Р.В.

Постановка проблеми. Відповідно до статті 3 ЦК України загальними засадами цивільного законодавства є, серед інших, судовий захист цивільного права та інтересу, а також справедливість, добросовісність та розумність. Забезпечення цих засад здійснюється шляхом виконання ряду норм, серед яких щодо норми відшкодування завданої матеріальної та моральної шкоди є безпосередніми гарантіями захисту прав суб'єктів правовідносин навіть після того, як вони певним чином були порушені. При цьому більшість норм цивільного законодавства пов'язують відповідальність за завдану шкоду із наявністю вини. Проте, певні види діяльності можуть потенційно нести небезпеку для майна суб'єкта, життя та здоров'я фізичної особи. У багатьох випадках шкода під час здійснення такої діяльності може бути завдана й без вини іншої особи. Та це не означає, що таким чином вона уникатиме відповідальності за наслідки своєї діяльності, адже це порушуватиме принцип справедливості. Саме тому в цивільному праві вже тривалий час існують норми відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки. Вони покликані забезпечити впевненість у тому, що шкода, завдана внаслідок небезпечної діяльності буде відшкодована, а також особи, що відповідають за здійснення такої діяльності будуть вести її добросовісно та відповідально. З огляду на це норми відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки мають встановлювати ефективний механізм реалізації учасниками цивільних правовідносин своїх прав та спонукати їх сумлінно виконувати свої обов'язки.

Актуальність теми дослідження. Сучасний світ характеризується виникненням та постійним існуванням ряду небезпек для людини. Використання складних технологій та небезпечних речовин значно підвищують ризики завдання шкоди майну чи життю та здоров'ю людей. Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Уникнути завдання шкоди внаслідок дії джерел підвищеної небезпеки в усіх випадках надзвичайно складно, тому завданням держави є налагодження правового механізму, який би забезпечував гарантоване і гідне відшкодування завданої шкоди. Від часу прийняття нового ЦК України минуло майже десять років, що дає нам можливість дослідити усі переваги та недоліки відповідних норм, встановити їх узгодженість із іншими законодавчими актами та виявити можливі проблеми в судовій практиці застосування цих норм. Разом з цим, технічний прогрес призводить до виникнення більш складних загроз, тому норми повинні відповідати вимогам часу.

Розробленість теми. У цивілістичній науці проблематиці відповідальності за шкоду, завдану джерелами підвищеної небезпеки присвячувалася особлива увага.

Так, питання сутності джерел підвищеної небезпеки розглядали ще радянські вчені М.М. Агарков, Б. С. Антимонов, Д. В. Боброва, О. С. Йоффе, Ю. Х. Калмиков, М.І. Коняев, О.А. Красавчиков, М. С. Малєїн, А. А. Собчак, К. А. Флейшиц, К. Б. Ярошенко. Серед українських вчених проводилися часткові дослідження та висвітлення окремих питань такої відповідальності. Це, зокрема, роботи Х.А. Джавадова, О.Д. Максимюка, В.В. Паришкура, О.О. Пономарьова. Проте, в існуючих роботах і публікаціях зазначених науковців недостатньо уваги приділено аналізу сформованої за останні роки судової практики застосування чинних правових норм, а також розробці системних пропозицій щодо їх удосконалення.

Метою даної роботи є аналіз сучасних проблем цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану джерелами підвищеної небезпеки України.

Відповідно до мети дослідження, були поставлені наступні **завдання**:

- визначити поняття джерела підвищеної небезпеки на основі аналізу наукових досліджень;

- встановити основні різновиди джерел підвищеної небезпеки відповідно до законодавства України;

- здійснити аналіз підстав настання відповідальності за шкоду, завдану джерелами підвищеної небезпеки;

- виявити основні особливості суб'єктів відносин щодо відшкодування шкоди, завданої джерелами підвищеної небезпеки;

- охарактеризувати специфіку відповідальності за шкоду, завдану внаслідок взаємодії декількох джерел підвищеної небезпеки;

- окреслити перспективи подальшого розвитку правового регулювання відповідальності за шкоду, завдану джерелами підвищеної небезпеки в Україні;

- дослідити питання фактичного дотримання умов з охорони праці на визначеному об'єкті дослідження.

Об'єктом дослідження дипломної (магістерської) роботи є суспільні відносини, пов'язані з відшкодуванням матеріальної та моральної шкоди, завданої джерелами підвищеної небезпеки.

Предметом дослідження виступають нормативно-правові акти, які регулюють відносини щодо притягнення до цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану джерелами підвищеної небезпеки, а також наукова література та публікації, присвячені цій проблематиці.

Методи дослідження. При написання дипломної (магістерської) роботи нами використовувалися загально наукові методи: діалектичний, системний, формально-логічний.

Діалектичний метод було використано для характеристики розвитку інституту відповідальності за шкоду, завдану джерелами підвищеної небезпеки. Формально-логічний метод використовувався для визначення головних понять та аналізу змісту правових норм. За допомогою системного методу було досліджено комплекс підстав відповідальності за завдану шкоду та визначено місце вказаного виду відповідальності в системі юридичної відповідальності.

Ступінь вирішення проблеми в дослідженні та практичне значення одержаних результатів.

У дослідженні визначено основні проблеми правового регулювання відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки.

Новизна дослідження дипломної (магістерської) роботи розкрита в таких положеннях: запропоноване визначення досліджуваного поняття, в якому звернено увагу на те, що діяльність може бути непідконтрольною та характеризується підвищеною імовірністю заподіяння шкоди особі, яка цю діяльність здійснює та/або іншим особам; досліджено правові, матеріальні та процесуальні підстави відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки, а також виокремлено особливості підстав відшкодування шкоди; проаналізовано судову практику щодо застосування норм ЦК України, які визначають ознаки і різновиди джерел підвищеної небезпеки, відшкодування шкоди при взаємодії кількох джерел підвищеної небезпеки.

Структура і обсяг роботи. Дипломна (магістерська) робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи становить 86 сторінок, список використаних джерел міститься на 8 сторінках (75 найменувань).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** здійснено постановку проблеми, обґрунтовано актуальність теми, ступінь її розробки, визначається мета і завдання роботи, її об'єкт та предмет, надано характеристику методологічних основ та теоретичної бази дослідження, наведено інформацію про публікацію результатів роботи, структуру і обсяг роботи.

Перший розділ «Загальна характеристика джерел підвищеної небезпеки в цивільному праві» складається з двох підрозділів, у яких розкриваються теоретичні засади правового регулювання відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.

У підрозділі 1.1 *«Поняття джерела підвищеної небезпеки в правовій науці»* досліджено історичний розвиток законодавчого закріплення відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки, в актах цивільного законодавства України. Особливу увагу приділено теоретичним розробкам радянських та українських цивілістів щодо визначення поняття джерела підвищеної небезпеки та особливостей розуміння його сутності різними науковцями. Проаналізовано переваги та недоліки основних цивілістичних теорій, у яких виражені погляди на сутність джерела підвищеної небезпеки. Серед зазначених теорій виділено «теорію діяльності», що реалізована у законодавчому визначенні цього поняття в Цивільному кодексі України. Однак, у чинній редакції ця норма лише перелічує найпоширеніші різновиди джерел підвищеної небезпеки та не вносить ясності щодо суттєвих ознак цього поняття. Саме тому запропоновано власне визначення поняття: «джерело підвищеної небезпеки» - діяльність суб'єкта цивільного права, що

може бути непідконтрольною та характеризується підвищеною імовірністю заподіяння шкоди особі, яка цю діяльність здійснює та/або іншим особам.

У підрозділі 1.2 «Види джерел підвищеної небезпеки» досліджено найпоширеніші різновиди джерел підвищеної небезпеки. Чинним законодавством України різновидами діяльності, що визнається джерелом підвищеної небезпеки визнається використання, зберігання або утримання транспортних засобів, механізмів та обладнання, використанням; зберігання хімічних, радіоактивних, вибухо- і вогнебезпечних та інших речовин; утримання диких звірів, службових собак та собак бійцівських порід. Наведений перелік не є вичерпним, оскільки завдяки постійному розвитку науки й техніки з'являються нові об'єкти, поводження з якими може створювати підвищену ймовірність заподіяння шкоди. Поширеність зазначених у правовій нормі видів джерел підвищеної небезпеки підтверджується судовою практикою. Однак, суди досить часто допускають неоднозначне застосування положень законодавства, що стосується неврахування певного виду діяльності як джерела підвищеної небезпеки. Суди касаційної інстанції при розгляді вказаної категорії справ спрямовують свої дії також на усунення таких неузгодженостей. Вирішенню основних проблем, що виникають при розгляді цієї категорії справ має сприяти Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання застосування судами законодавства при вирішенні спорів про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки» від 1 березня 2013 року № 4. У даному підрозділі досліджено основні проблеми, порушені у зазначеній постанові.

Другий розділ «Особливості відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки» складається з трьох підрозділів та присвячений дослідженню правового регулювання цивільно-правової відповідальності за завдання шкоди джерелами підвищеної небезпеки.

У підрозділі 2.1 «Підстави відповідальності у разі завдання шкоди джерелом підвищеної небезпеки у системі цивільної відповідальності» проаналізовано юридичні та фактичні підстави настання відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки. Встановлено загальні юридичні підстави для настання цивільно-правової відповідальності та спеціальні, зокрема, завдання моральної шкоди незалежно від вини особи, яка її завдала, якщо шкоди завдано каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи внаслідок дії джерела підвищеної небезпеки. Юридичні підстави відповідальності за завдання шкоди джерелами підвищеної небезпеки слід розглядати як спеціальні підстави для настання позадоговірної (деліктної) відповідальності у цивільному праві.

Підрозділ 2.2 «Суб'єкти відповідальності за шкоду завдану джерелом підвищеної небезпеки» присвячено дослідженню особливостей суб'єктного складу правовідносин з приводу відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Основна увага приділена встановленню в конкретних випадках осіб кредитора (особи, якій завдано шкоду) та боржника (особи, яка відповідає за завдану шкоду). За загальним правилом боржником у таких

правовідносинах вважається особа, яка правомірно володіє об'єктом, діяльність з використання чи утримання якого є джерелом підвищеної небезпеки. Окремо розглядаються випадки визначення боржника у випадках неправомірного заволодіння небезпечним об'єктом, скоєння особою злочину або адміністративного правопорушення чи при наявності договору страхування цивільно-правової відповідальності.

У підрозділі 2.3. «Особливості відшкодування шкоди завданої в наслідок взаємодії декількох джерел підвищеної небезпеки» окремо висвітлено проблемні питання відшкодування шкоди у випадках її завдання внаслідок взаємодії декількох джерел підвищеної небезпеки. Специфічність юридичних підстав у таких випадках полягає у необхідності звернення уваги на суб'єктивну сторону завдання шкоди, тобто вини осіб, які здійснювали таку діяльність. У судовій практиці найчастіше зустрічаються випадки завдання шкоди у результаті дорожньо-транспортних пригод. Встановлено, що переважно при визначенні ступеня вини для настання цивільно-правової відповідальності суди звертають увагу на результати розгляду кримінальних справ чи справ про адміністративні правопорушення. З огляду на ці результати суд покладає обов'язок з відшкодування шкоди на винну особу, а самій особі шкода не відшкодовується.

У третьому розділі «Проблеми правового регулювання відповідальності за шкоду завдану джерелом підвищеної небезпеки та шляхи їх вирішення» досліджено проблематику інституту цивільно-правової відповідальності на сучасному етапі розвитку. Визначено основні завдання правових норм: встановлення головних ознак джерел підвищеної небезпеки та конкретизація найпоширеніших видів; чітке визначення порядку встановлення особи, яка має відшкодовувати шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки; окреслення випадків, в яких повинна враховуватися вина особи, зокрема, щодо вибуття з її володіння об'єкта або ж при взаємодії кількох джерел.

Встановлено існування проблеми встановлення особи, яка має відповідати за завдану шкоду. Так, на практиці можуть виникати ситуації, коли суб'єкт господарювання може уникати відповідальності з формальних підстав нібито неправомірності заволодіння транспортним засобом чи іншим об'єктом. У таких випадках також проблемним питанням є визначення обсягу відшкодування шкоди страховою компанією, безпосереднім завдавачем та особою, яка володіє небезпечним об'єктом.

Четвертий розділ «Охорона праці у Сумському окружному адміністративному суді» складається з трьох підрозділів і присвячений дослідженню дотримання вимог охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях на обраному об'єкті.

У підрозділі 4.1 «Правові та організаційні основи охорони праці у Сумському окружному адміністративному суді» досліджено організаційні основи дотримання законодавства про охорону праці. Проаналізовано правові норми, які встановлюють право державних службовців на охорону праці та їх реалізацію в суді. Також встановлено, що система охорони праці у суді

зроблено висновок, що вона організована на належному рівні і забезпечує реалізацію передбачених законодавством заходів щодо створення безпечних умов праці для усіх співробітників.

У підрозділі 4.2 «Аналіз небезпечних та шкідливих умов праці у Сумському окружному адміністративному суді» здійснено загальний огляд дотримання норм санітарно-гігієнічних умов праці, зокрема, розміру приміщення, температури повітря, вентиляції, освітлення, виробничого шуму. Звернено особливу увагу на особливості охорони праці при роботі працівників з персональними комп'ютерами. Загальні умови праці в адміністративному суді визначено як оптимальні.

У підрозділі 4.3 «Профілактика травматизму та професійних захворювань у Сумському окружному адміністративному суді» досліджено організаційні заходи щодо уникнення шкоди для життя та здоров'я працівників суду. У зв'язку з тим, що працівники суду не виконують тяжку фізичну роботу чи роботу, яка пов'язана з постійним впливом шкідливих та отруйних речовин, ризику виникнення травм та професійних захворювань незначні. Проте, існує ймовірність завдання травм у разі виникнення надзвичайних ситуацій (пожеж, обвалів) та виникнення специфічних захворювань, що пов'язані з малорухливим характером роботи. Для усунення цих негативних наслідків запропоновано певні заходи запобігання.

У висновках підведено загальні підсумки дослідження, сформульовано основні положення щодо перспектив правового регулювання відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження ми маємо змогу зробити наступні висновки.

1. Підсумовуючи висвітлення основних тез теорій визначення джерела підвищеної небезпеки ми вважаємо, що для їх оцінки потрібно встановити відповідність тих чи інших положень фактичному характеру означуваних предметів або діяльності. Повертаючись до етимології слова «джерело», ми повинні враховувати, що обрана законодавцем теорія має позначати основу чого-небудь, яка дає початок появі підвищеної небезпеки. З огляду на це, визначення джерела підвищеної небезпеки повинне відображати діяльність, яка є основою виникнення юридично значущих суттєвих характеристик досліджуваного явища. На нашу думку, саме активна діяльність людини створює юридичний факт, з настанням якого пов'язується підвищеної небезпеки. Відповідно, здійснення такої діяльності повинне мати наслідком обрання специфічних підстав для настання відповідальності за завдану шкоду у порівнянні із загальними випадками, коли діяльність людини за звичайних умов не має виникнення навіть потенційної підвищеної небезпеки.

2. Сучасне визначення «джерела підвищеної небезпеки» викладене у формі переліку видів джерел та не відображає суттєвих ознак цього поняття. У зв'язку з цим ми пропонуємо частину 1 статті 1187 ЦК України викласти в такій редакції: «Джерелом підвищеної небезпеки є діяльність суб'єкта цивільного права, що може бути непідконтрольною та характеризується підвищеною імовірністю заподіяння шкоди особі, яка цю діяльність здійснює та/або іншим особам. Різновидами джерел підвищеної небезпеки є діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, використанням, зберіганням хімічних, радіоактивних, вибухо- і вогнебезпечних та інших речовин і матеріалів, утриманням диких тварин, службових собак та собак, які можуть завдати шкоду іншим особам тощо». Така зміна у законодавстві усуне певні термінологічні неточності та відокремить зміст поняття від його обсягу, оскільки усі різновиди об'єднують спільні риси: висока імовірність завдання шкоди та непідконтрольність, тобто неможливість уникнути такої шкоди за певних умов.

3. Інститут правової відповідальності за шкоду, завдану джерелами підвищеної небезпеки є комплексом правових норм, які покладають таку відповідальність на суб'єктів, що здійснюють відповідну діяльність. Вони є правовими підставами для настання цивільно-правової відповідальності і в кожному випадку вимагають наявності визначених фактичних підстав. Процесуальною підставою для відшкодування матеріальної та моральної шкоди є рішення суду. При цьому нами виділено наступні особливості підстав відшкодування в цивільному законодавстві України:

- моральна шкода, пов'язана з каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи внаслідок дії джерела підвищеної небезпеки, відшкодовується незалежно від вини особи, яка її завдала;

- матеріальна шкода не буде відшкодовуватися особою, яка здійснює діяльність, визначену законодавством як джерело підвищеної небезпеки, якщо вона доведе, що шкоди було завдано внаслідок непереборної сили або умислу потерпілого;

- ступінь вини потерпілої особи під час завдання їй шкоди джерелом підвищеної небезпеки може бути підставою для зменшення розміру відшкодування.

4. Суб'єктами зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки є кредитор (особа, якій завдано шкоду) та боржник (особа, яка відповідає за завдану шкоду). При цьому боржником за загальним правилом вважається особа, яка правомірно володіє об'єктом, діяльність з використання чи утримання якого є джерелом підвищеної небезпеки. У випадку неправомірного заволодіння таким об'єктом, боржниками може виступати також і особа, яка фактично здійснює діяльність. При цьому законодавством також визначаються підстави для відповідальності правомірного володільця за наявності підтвердження того, що неправомірне заволодіння об'єктом відбувалося за сприяння недбалості його власника (володільця).

5. Цивільним законодавством (стаття 1188 ЦК України) встановлено спеціальний порядок відшкодування матеріальної та моральної шкоди у випадку її настання внаслідок взаємодії кількох джерел підвищеної небезпеки. У цих ситуаціях суди зобов'язані звертати увагу на ступінь вини в кожному випадку. На практиці більшість ситуацій, при яких завдається шкода внаслідок взаємодії кількох джерел підвищеної небезпеки виникають в результаті дорожньо-транспортних пригод. Переважно при визначенні ступеня вини для настання цивільно-правової відповідальності суди звертають увагу на результати розгляду кримінальних справ чи справ про адміністративні правопорушення. З огляду на такі результати суд покладає обов'язок з відшкодування шкоди на винну особу, а самій особі шкода не відшкодовується. Складніше питання постає у разі наявності всіх осіб, діяльністю яких було завдано шкоди. У таких випадках суди визначають обсяг відшкодування залежно від обставин, що мають істотне значення.

6. Подальший розвиток правового регулювання відповідальності за шкоду, завдану джерелами підвищеної небезпеки ми пов'язуємо з наступними кроками:

- внесення суттєвих ознак джерела підвищеної небезпеки (непідконтрольність та підвищена імовірність заподіяння шкоди) до легального визначення цього поняття.

- усунення термінологічних розбіжностей при визначенні окремих видів джерел підвищеної небезпеки. Пропонується доповнити окремі різновиди джерел уточнюючими характеристиками, зокрема, додаванням до формулювання «хімічних, радіоактивних, вибухо- і вогненебезпечних та інших речовин» словосполучення «і матеріалів», заміною словосполучення «утримання диких звірів» словосполученням «утримання диких тварин» та заміну терміну «собаки бійцівських порід» використовувати формулювання «собаки, які можуть завдати шкоду іншим особам».

- сприяння потерпілим у оперативному визначенні особи, яка має відшкодувати завдану їм шкоду (власник об'єкта, страхова компанія та ін.). Для цього Вищому спеціалізованому суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ необхідно створити лист судам першої інстанції, в якому потрібно роз'яснити судам першої інстанції про необхідність звернення особливої уваги при початку розгляду даної категорії справ на стадії попереднього судового засідання.

7. Організована у Сумському окружному адміністративному суді система охорони праці повністю відповідає положенням законодавства, підзаконних нормативно-правових актів, стандартів та нормативів. Санітарно-гігієнічні норми в офісних приміщеннях повністю відповідають вимогам державних стандартів. Відсутність випадків травматизму та виникнення професійних захворювань на об'єкті свідчить про ефективність такої системи. Разом з цим, з метою попередження негативного впливу на здоров'я працівників постійної роботи за комп'ютером рекомендується розробити спеціальну інструкцію з охорони праці при роботі з ПК, у якій визначити:

- рекомендовані технічні параметри роботи екранів моніторів ПК;

- розклад коротких перерв для відпочинку;
- розминаючі вправи для рухової системи з метою протидії негативного впливу постійної сидячої пози на м'язи та суглоби.

Список опублікованих автором праць за темою дипломної роботи:

Кулинич В.В. Поняття джерела підвищеної небезпеки в правовій науці / В.В. Кулинич // Молодіжний науковий вісник Української академії банківської справи НБУ: Серія : — Юридичні науки : збірник наукових праць студентів, магістрантів та молодих вчених. – № 2 (5). – Суми: УАБС НБУ, 2013. – С. 32-36. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bulletin.uabs.edu.ua/store/jur/32e1530d254410e3361af47ac1fce0a2.pdf>.

Анотація

Кулинич В.В. «Правові основи відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки»

Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України», м. Суми, 2014 рік.

У роботі досліджено проблеми правового регулювання відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки. Запропоновано внесення змін до законодавчого визначення поняття «джерело підвищеної небезпеки». Приділено увагу особливостям підстав настання відповідальності та суб'єктному складу праввідносин. Досліджено основні положення практики застосування норм цивільного законодавства вказаного інституту. Визначено шляхи вирішення основних проблем інституту відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки.

Ключові слова: джерело підвищеної небезпеки, відповідальність за завдану шкоду, об'єкт підвищеної небезпеки, небезпечна речовина, взаємодія кількох джерел підвищеної небезпеки.

Аннотация

Кулинич В.В. «Правовые основы ответственности за вред, нанесенный источником повышенной опасности»

Государственное высшее учебное заведение «Украинская академия банковского дела Национального банка Украины», г. Сумы, 2014 год.

В работе исследованы проблемы правового регулирования ответственности за вред, нанесенный источником повышенной опасности. Предложено внесение изменений в законодательное определение понятия «источника повышенной опасности». Внесение существенных признаков источника повышенной опасности (неподконтрольность и повышенная вероятность причинения вреда) к легального определения этого понятия. Устранение терминологических разногласий при определении отдельных видов источников повышенной опасности. Предлагается дополнить отдельные разновидности источников уточняющими характеристиками, в частности, добавлением к формулировке «химических, радиоактивных, взрыво- и огнеопасных и других веществ» словосочетание «и материалов», заменой словосочетание «содержания диких зверей» словосочетанием «содержание диких животных» и замену термина «собаки бойцовских пород» использовать формулировку «собаки, которые могут нанести ущерб другим лицам».

Уделено внимание особенностям оснований для привлечения к ответственности и субъектному составу правоотношений. Исследованы основные положения практики применения норм гражданского законодательства данного института. Определены пути решения проблем

института ответственности за вред, нанесенный источником повышенной опасности.

Новизна исследования дипломной (магистерской) работы раскрыта в следующих положениях: предложенное определение исследуемого понятия , в котором обращено внимание на то , что деятельность может быть неподконтрольной и характеризуется повышенной вероятностью причинения вреда лицу, эту деятельность осуществляет и/или иным лицам; исследованы правовые , материальные и процессуальные основания ответственности за вред причиненный источником повышенной опасности , а также выделены особенности оснований возмещения вреда; проанализированы судебную практику по применению норм Гражданського Кодекса України, которые определяют признаки и разновидности источников повышенной опасности , возмещения вреда при взаимодействия нескольких источников повышенной опасности .

Ключевые слова: источник повышенной опасности, ответственность за причиненный вред, объект повышенной опасности, опасное вещество, взаимодействие нескольких источников повышенной опасности.

Summary

Kulinich V.V. «Legal bases of liability for damage caused by a source of danger »

State Higher Educational Institution «Ukrainian Academy of Banking of the National bank of Ukraine», Sumy, 2014.

The problems of legal regulation of liability for damage caused by a source of increased danger has been investigated in the work. The change to the legislative definition of «source of increased danger» has been suggested. The peculiarities of the grounds for prosecute and subject structure of legal relations has been paid attention. The main provisions of practice of application norms of civil legislation this institute has been investigated. The ways of solving problems institutions of responsibility for the damage caused by a source of increased danger has been defined.

Keywords : a source of increased danger, liability for the caused harm, an object of increased danger, a dangerous substance, the interaction of several sources of increased danger.